

Den 21. februar 1995 blev i sag

nr. 60

Gramex

mod

Universitetsradioen

af Nævnet angående vederlag for benyttelse af litterære og kunstneriske værker samt fotografier (Tvangslicensnævnet) afsagt følgende

kendelse:

Sagen angår størrelsen af det vederlag, den indklagede lokalradio, Universitetsradioen, i henhold til ophavsretslovens § 47 for sin brug af grammofonplader og andre indretninger, på hvilke lyd er overført (fonogrammer), skal betale til klageren, Gramex, der repræsenterer fremstillerne og de udøvende kunstnere.

Sagen er af Gramex indbragt for Tvangslicensnævnet ved klageskrift af 18. marts 1993. Der har været mundtlig forhandling den 6. december 1994.

I behandlingen af sagen har højesteretsdommer Peter Blok, advokat Asger Thylstrup og lektor Hanne Bender deltaget.

Sagens baggrund

Ved kendelse af 10. april 1987 i en mellem Gramex og Sammenlutningen af lokale radio- og TV-stationer som mandatar for en række lokale radiofoniforetagender verserende tvist om størrelsen af vederlaget i henhold til ophavsretslovens § 47 bestemte Tvangslicensnævnet følgende:

"Det vederlag, de af sagen omfattede lokalradioer i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59 og 60, vil have at betale til Gramex fastsættes således:

Lokalradioer med et dækningsområde på 50.000 indbyggere skal betale enten 50 øre pr. minut udsendelse af beskyttede fonogrammer, eller - i mangel af afgivet specifikation af denne fonogrambenyttelse - 30 øre pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer. Ved dækningsområder mindre end, henholdsvis større end 50.000 indbyggere formindskes henholdsvis forøges beløbene proportionelt."

Efter en pristalsreguleringsbestemmelse fortsætter kendelsen således:

"Ved beregningen af dækningsgrundlaget skal der lægges vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende må antages at blive aflyttet af. Eventuelle tvister herom afgøres af nævnet.

Afgiftsordningen fastsættes med virkning fra den 1. november 1986."

Efter afsigelsen af kendelsen opstod der mellem Gramex og en række lokalradioer tvist om, hvorledes dækningsområdet nærmere skulle bestemmes, idet Gramex gjorde gældende, at udgangspunktet er det faktiske indbyggertal i den eller de kommuner, for hvilke nærradioen har sendetilladelse ("sendeområdet"), mens lokalradioerne gjorde gældende, at det dækningsområde, der er grundlaget for beregning af det vederlag, som lokalradioerne skal erlægge til Gramex for offentlig fremførelse af fonogrammer, udgøres af det faktiske antal lyttere.

Denne tvist blev afgjort ved nævnets kendelse af 23. juni 1988, hvor nævnet fastlagde dækningsområdet for de af sagen omfattede syv lokalradioer. I begrundelsen for afgørelsen anførte nævnet bl.a.:

"Det afgørende for vederlagskravets beregning er omfanget af anvendelsen og fremførelsen af fonogrammerne, uden at det deri indgår, hvor mange der faktisk modtager udsendelsen.

En lokalradio må som udgangspunkt antages at henvende sig til befolkningen i det område, for hvilket den har sendetilladelse, og dens dækningsområde må derfor som udgangspunkt ansættes til indbyggertallet i dette område. Der kan imidlertid forekomme tilfælde, hvor en sådan opgørelse ikke vil forekomme rimelig. Eksempelvis kan der være tilfælde, hvor lokalradioens sendestyrke ikke tillader en tilfredsstillende dækning af hele sendeområdet - eller omvendt rækker langt derudover, og der kan tænkes tilfælde, hvor en lokalradio har en holdning - religiøs, politisk eller af anden art - der medfører, at den af denne grund kun kan tænkes at have interesse for en begrænset del af sendeområdets indbyggere. Det er med henblik på sådanne mere principielle vurderinger, at det i nævnets kendelse af 10. april 1987 er udtalt, at der ved beregningen af dækningsgrundlaget skal lægges vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende må antages at blive aflyttet af. Det har derimod ikke været tanken med denne passus, at der skulle lægges vægt på lokalradioens faktiske lyttertal, heller ikke selv om dette begreb kunne defineres og måles på forsvarlig vis."

For lokalradioer med sendetilladelse i Københavns og/eller Frederiksberg kommuner fastsættes dækningsområdet efter Gramex' faste praksis, som er tiltrådt af Tvangslicensnævnet i adskillige sager, som udgangspunkt til 280.000 indbyggere svarende til halvdelen af de to kommuners samlede indbyggertal.

Påstande

Gramex har nedlagt påstand om, at Universitetsradioens dækningsområde fastsættes til 280.000 indbyggere svarende til, hvad der som foran anført er udgangspunktet for lokalradioer med sendetilladelse i Københavns og/eller Frederiksberg kommuner.

Universitetsradioen har principalt nedlagt påstand om, at dækningsområdet fastsættes til 50.000 indbyggere. Subsidiært har radioen påstået dækningsområdet fastsat til et antal indbyggere, der er større end 50.000, men mindre end 280.000.

Gramex har nedlagt påstand om, at kendelsen tillægges virkning fra den 1. januar 1993, subsidiært fra tidspunktet for sagens indbringelse for nævnet.

Universitetsradioen har for det tilfælde, at radioens principale påstand ikke tages til følge, nedlagt påstand om, at kendelsen først tillægges virkning fra tidspunktet for dens afsigelse.

Sagsfremstilling

Universitetsradioen påbegyndte sin udsendelsesvirksomhed den 17. maj 1987 med sendetilladelse i Hvidovre Kommune og med en ugentlig sendetid på 2 timer. I 1989 fik radioen sendetilladelse i Københavns Kommune, og sendetiden var herefter 13 timer pr. uge, fra 1992 18 timer pr. uge. Siden 1. september 1994 har sendetiden været 15 timer pr. uge, nemlig mandag til fredag kl. 8.30 - 10.30 og kl. 18.30 - 19.30. Målgruppen er studerende og ansatte på Københavns Universitet. Medarbejderne er ulønnede og for de flestes vedkommende studerende på Universitetet.

Universitetsradioen sender på en frekvens, som siden den 1. april 1992 har været delt med Radio Energy København (radio for studerende ved Danmarks Tekniske Universitet og Danmarks Ingeniør Akademi) og Radio CBB (radio for studerende ved Handelshøjskolen), den såkaldte "uddannelsesfrekvens". Tvangslicensnævnet har samtidig med nærværende sag behandlet sager om fastlæggelse af dækningsområdet for Radio Energy København og Radio CBB.

Universitetsradioen drives af en forening af samme navn. I vedtægternes § 3 hedder det:

"Radiostationen "Universitetsradioen" er en nonkommerciel virksomhed uafhængig af partipolitiske interesser og skal virke for en åben og alsidig informationsudveksling på Københavns Universitet."

Der gælder ikke særlige begrænsninger med hensyn til medlemsbe-

rettigelse.

Radioens programoversigt pr. 1. april 1992 var således:

"Mandag til fredag, kl. 08.30 til 10.30: "STARTBANEN"

08.30: STARTBANEN starter

08.45: Meddelelser fra Københavns Universitet.

09.00: U-Info; Dagens nyheder indenfor uddannelse og forskning.

09.20: Generelle nyheder - Universitetsradioens "radioavis".

09.45: Meddelelser fra Københavns Universitet.

10.00: U-Info.

10.20: Generelle nyheder.

10.30: STARTBANEN slutter.

- og ind imellem alle disse faste punkter bringes aktuelle interviews og andre informerende indslag, samt musik.

Mandag til fredag, kl. 19.30 til 20.30: "U-BANEN"

U-BANEN følger op på morgenens interviews, der bringes andre mere uddybende indslag indenfor uddannelse og kultur, samt musik.

Søndag kl. 20.00 til 23.00: "SØNDAGSORGANET"

Fra kl. 20.00 og to timer frem bringes især indslag om kulturelle aktiviteter, bog- og filmanmeldelser samt en opsummering af hvad der skete i ugens løb indenfor uddannelsesområdet.

Timen fra kl. 22.00 til 23.00 er helliget en af fire mulige musikgenrer; Jazz, Akustisk, Rock eller Heavy, præsenteret som portrætter af personer eller grupper indenfor en af genrene."

Aftenudsendelsen mandag til fredag er nu placeret fra kl. 18.30 - 19.30, og udsendelsen søndag aften er udgået.

Af radioens årsregnskaber for årene 1988-92 fremgår, at indtægterne hovedsagelig hidførte fra kontingenter, tilskud fra fonde, festarrangementer samt bestillingsarbejder for institutter m.v. Radioen modtager bl.a. støtte fra Københavns Universitets Almene Fond. Der bringes ikke kommercielle reklamer. I 1992 udgjorde det til Gramex betalte vederlag (beregnet efter et dækningsområde

på 50.000 indbyggere, jf. nedenfor) ca. 10.700 kr. Vederlaget til KODA udgjorde ca. 15.900 kr.

I en § 47-erklæring til Gramex af 23. august 1987 er bl.a. angivet, at radioen havde sendetilladelse i Hvidovre Kommune, og at dækningsområdet var 50.000 indbyggere.

Efter det oplyste har radioen efter, at den i 1989 fik sendetilladelse i Københavns Kommune, i sine § 47-erklæringer anført, at sendetilladelsen omfattede Københavns Kommune, men samtidig angivet et dækningsområde på 50.000 indbyggere.

I en skrivelse af 13. maj 1992 til radioen anførte Gramex, at aftalen af 1987 om et dækningsområde på 50.000 indbyggere ikke længere kunne finde anvendelse, efter at radioen havde fået sendetilladelse i Københavns Kommune. Efter at have redegjort for udgangspunktet for fastsættelsen af dækningsområdet for en radio med sendetilladelse i København og for mulighederne for at opnå nedsættelse af dækningsområdet foreslog Gramex, at dækningsområdet blev fastsat til 100.000 indbyggere under forudsætning bl.a. af, at fonogramanvendelsen maksimalt udgjorde 50 % af sendetiden.

Som svar herpå anførte Universitetsradioen i en skrivelse af 29. juni 1992, at radioens målgruppe bestod af ca. 28.000 studerende og ca. 6.000 ansatte, hvorfor man fandt et dækningsområde på 50.000 personer rimeligt under forudsætning af et fonogramforbrug på op til 65 %.

I efterfølgende korrespondance og møder fastholdt Gramex, at et fonogramforbrug på maksimalt 50 % var en betingelse for nedsættelse af dækningsområdet, men tilbød i en skrivelse af 24. august 1992, at man, såfremt denne betingelse blev opfyldt, som et kompromis indtil videre ville acceptere et dækningsområde på 60.000 indbyggere.

I en skrivelse af 29. september 1992 meddelte Universitetsradioen, at man efter en forsøgsperiode måtte konstatere, at fono-

gramanvendelsen ikke som tilstræbt kom under 50 %, men stadig lå på 65 %, som den havde gjort hidtil.

På grundlag af radioens månedsindberetninger til Gramex for april til december 1992 kan beregnes, at fonogramanvendelsen disse måneder udgjorde mellem 57 % og 67 % af sendetiden.

Universitetsradioen har til illustration fremlagt fuldstændige udskrifter af udsendelserne onsdag den 27. oktober 1993 kl. 8.30 - 10.30 og kl. 19.30 - 20.30. Musikforbruget er opgjort til 47,9 % i morgenudsendelsen og 35 % i aftenudsendelsen.

Gramex har foretaget kontrolaflytning af radioens udsendelser nogle dage i januar og februar 1994, idet man for hver udsendelse har foretaget en opgørelse af andelen i procent af henholdsvis fonogramforbrug, universitetsnyheder og almene nyheder. Resultatet var følgende, idet de tre kategoriers andele er anført i den nævnte rækkefølge:

Tirsdag d. 4. jan. kl. 9.15 - 10.15:	72 %	12 %	og	10 %
Onsdag d. 5. jan. kl. 8.30 - 10.30:	68 %	9 %	og	9 %
Torsdag d. 6. jan. kl. 19.50 - 20.30:	84 %	0 %	og	0 %
Tirsdag d. 8. feb. kl. 8.30 - 10.30:	62 %	13 %	og	13 %
Fredag d. 11. feb. kl. 19.30 - 20.30:	81 %	0 %	og	0 %

Der er ikke foretaget selvstændig tidsregistrering af f.eks. præsentation af fonogrammer. Det opgjorte fonogramforbrug omfatter tilfælde, hvor der tales hen over musik, såkaldt "voice-over".

Under den mundtlige forhandling har begge parter erklæret, at det kan lægges til grund, at fonogramanvendelsen i gennemsnit udgør 65 % af sendetiden.

Universitetsradioen har såvel i 1992 som efter sagens indbringelse for nævnet fortsat afregnet på grundlag af et dækningsområde på 50.000 personer.

Forklaringer

Der er under den mundtlige forhandling afgivet forklaring af Michael Larsen, som er formand for radioen, af Berit Brogaard Pedersen, der er programmedarbejder, og af Flemming Laibjörn, som er ansat i Gramex med ansvar for lokalradioområdet.

Michael Larsen har bl.a. forklaret, at radioen fast har indberettet en fonogramanvendelse på 65 % af sendetiden, hvilket svarer til årsgennemsnittet, selv om procenten er højere i ferieperioder og lavere i semesterperioder. Såvel nyheder som temaudsendelser og den anvendte musik er målrettet mod de studerende på Universitetet. Radioen har i 1994 opnået støtte efter en ny ordning, hvorefter der kan ydes støtte til lokalradioer af Tipspuljen. Man har for en 3-måneders periode fået 17-18.000 kr.

Berit Brogaard Pedersen har bl.a. forklaret, at hun vil anslå, at hun som studievært ved en 2-timers morgenudsendelse i gennemsnit anvender 10 timer til forberedelse.

Flemming Laibjörn har bl.a. forklaret, at Gramex aldrig - hverken for budskabsradioer eller bydelsradioer - har accepteret at nedsætte dækningsområdet, såfremt fonogramanvendelsen overstiger 50 % af sendetiden.

Parternes procedure

Gramex har anført, at dækningsområdet for budskabsradioer normalt nedsættes til halvdelen af indbyggertallet i sendeområdet. For at en lokalradio kan anerkendes som budskabsradio, må efter fast praksis to betingelser være opfyldt: For det første skal programmerne, når bortses fra fonogramanvendelsen, klart være rettet mod en bestemt og veldefineret målgruppe. For det andet skal fonogramanvendelsen udgøre mindre end 50 % af sendetiden. Denne praksis er tiltrådt af Tvangslicensnævnet i kendelsen af 20. marts 1991 i sag nr. 43, Lokalradioen Linie 1 mod Gramex. Sagen angik en ungdomsradio, men der er i relation til spørgsmålet om nedsættelse af dækningsområdet ingen relevant forskel

mellem en sådan radio og en radio, hvis målgruppe er studerende ved en højere læreanstalt. Gramex anerkender, at en uddannelsesradio efter sin karakter kan opnå status som budskabsradio, men de almindelige betingelser herfor må være opfyldt, herunder betingelsen om, at fonogramanvendelsen ikke må overstige 50 % af sendetiden. Denne betingelse er såvel velbegrundet som rimelig. En moderat musikanvendelse indicerer, at radioen anvender sin sendetid til at formidle sine budskaber til målgruppen, således at musikken alene fungerer som bindeled mellem budskabsprogrammerne. Hvis fonogramanvendelsen overstiger halvdelen af sendetiden, afkræftes formodningen om, at budskaberne er det væsentlige. Betingelsen om, at fonogramanvendelsen ikke må overstige 50 % af sendetiden, håndhæves også over for bydelsradioer.

I den foreliggende sag er det ubestridt, at Universitetsradioens fonogramforbrug væsentligt overstiger 50 % af sendetiden, og radioen kan derfor ikke gøre krav på, at dækningsområdet nedsættes i forhold til det, der er udgangspunktet for lokalradioer med sendetilladelse i Københavns Kommune, 280.000 indbyggere. Radioen har erkendt, at musikforbruget i gennemsnit ligger på ca. 65 % af sendetiden, hvilket kan sammenholdes med, at det gennemsnitlige fonogramforbrug for lokalradioer er ca. 60 %. Gramex anerkender, at radioens øvrige udsendelser isoleret set opfylder det krav om målrettethed, som må stilles til en budskabsradio. Det afgørende er imidlertid, at ingen af de synspunkter, der er fremført af radioen, kan begrunde, at der bortses fra betingelsen om et fonogramforbrug på maksimalt 50 % af sendetiden og på denne måde indrømmes radioen en særstilling. Det kan navnlig ikke anerkendes, at selve fonogramanvendelsen kan være målrettet på en måde, der er relevant for spørgsmålet om nedsættelse af betalingsgrundlaget. Efter nævnets praksis kan der heller ikke lægges vægt på radioens indtægtsforhold.

Et dækningsområde på 280.000 indbyggere som påstået af Gramex fører ikke til urimelige resultater. Der er alene tale om, at Universitetsradioen på grund af sit store musikforbrug ikke kan opnå en nedsættelse af dækningsområdet og derfor må betale det samme som en række andre lokalradioer med sendetilladelse i

Københavns Kommune, som heller ikke opfylder betingelserne for nedsættelse af dækningsområdet.

Det forhold, at Universitetsradioen i en periode efter 1989, da radioen fik sendetilladelse i Københavns Kommune, alene har afregnet efter et dækningsområde på 50.000 indbyggere, giver ikke radioen krav på at kunne fortsætte hermed. Der forelå ingen udtrykkelig aftale mellem Gramex og radioen om en nedsættelse af dækningsområdet, og Gramex kan heller ikke anses stiltiende at have accepteret forholdet. Hvis man antager, at der forelå en stiltiende aftale, må denne anses for opsagt af Gramex, som herefter i mangel af enighed er berettiget til at anmode Tvangslicensnævnet om at fastsætte dækningsområdet.

Universitetsradioen har anført, at dens målgruppe er studerende og ansatte ved Københavns Universitet, og at alle udsendelser er rettet mod denne målgruppe. Det primære for radioen er nyheds- og temaudsendelserne, og det er under sagen dokumenteret, at disse udsendelser i høj grad er målrettede. Den anvendte musik er afpasset efter de studerendes smag og er således også målrettet. Da der er tale om en præcist afgrænset målgruppe, og da udsendelserne faktisk er rettet mod denne målgruppe, bør dækningsområdet fastsættes med udgangspunkt i målgruppens størrelse. Målgruppen består af ca. 28.000 studerende og ca. 6.000 ansatte, dvs. ialt ca. 34.000 personer, men radioen accepterer - uanset at kun en del af målgruppen er bosat i Københavns Kommune - at dette tal forhøjes med 50 % til 50.000 personer, hvilket ud fra begge parter forhold må anses for rimeligt. Det kan på baggrund af radioens målrettethed ikke være afgørende, at det gennemsnitlige fonogramforbrug udgør ca. 65 % af sendetiden. Musikforbruget i procent er ikke egnet som målestok for, i hvilket omfang en radio er målrettet. Dette støttes af nogle af radioen til brug for sagen indhente udtalelser af 29. januar 1993 fra medieforskeren Jens Rom Jensen og af 9. november 1994 fra medieforskeren Helle Gudnitz. Radioen anslår, at dens daglige lyttertal ikke overstiger 5-10.000 personer.

Et dækningsområde på 280.000 indbyggere som påstået af Gramex

fører til et vederlag, som åbenbart overstiger det rimelige. Ud over det anførte om radioens målrettethed og det beskedne antal lyttere bør det herved bl.a. tages i betragtning, at radioen ikke har reklameindtægter, og at alle medarbejdere er ulønnede. Det kan heller ikke være rimeligt, at vederlaget til Gramex, hvis denne får medhold i sin påstand, vil være flere gange større end vederlaget til KODA.

Radioen har siden 1989 i sine erklæringer til Gramex loyalt angivet, at den havde sendetilladelse i Københavns Kommune, og Gramex har på trods heraf frem til 1992 accepteret, at radioen betalte vederlag på grundlag af et dækningsområde på 50.000 personer. Dette må være bindende for Gramex, således at denne ikke kan være berettiget til nu - uden at forholdene er ændrede - at forlange, at dækningsområdet og dermed vederlaget skal forhøjes til mere end det femdobbelte.

Tvangslicensnævnets bemærkninger

Det følger af nævnets kendelse af 23. juni 1988, at en lokal-radios dækningsområde som udgangspunkt er antallet af indbyggere i den kommune, for hvilken radioen har sendetilladelse, idet der dog i forhold hertil kan blive tale om nedsættelse af dækningsområdet bl.a. i tilfælde, hvor radioens udsendelser er rettet mod og kun kan tænkes at have interesse for en snævrere afgrænset befolkningsgruppe end befolkningen i sendeområdet i almindelighed. Med udgangspunkt heri har Gramex fulgt en praksis, hvorefter nedsættelse af dækningsområdet ikke alene er betinget af, at udsendelserne bortset fra fonogramanvendelsen klart er rettet mod en bestemt og velafgrænset målgruppe, men tillige er betinget af, at fonogramanvendelsen - den samlede fonogramanvendelse og ikke alene anvendelsen af beskyttede fonogrammer - gennemsnitligt ikke udgør mere end 50 % af den samlede sendetid. Nævnet finder, at denne praksis er sagligt og rimeligt begrundet, og kan således - som det også fremgår af nævnets kendelse af 20. marts 1991 i sagen vedrørende Lokalradioen Linie 1 - tiltræde, at den nævnte overgrænse for fonogramanvendelsen lægges til grund i hvert fald som udgangspunkt.

Den indklagede radio er i nogen grad særegen derved, at dens angivne målgruppe - studerende og ansatte ved Københavns Universitet - er meget præcist afgrænset. Nævnet finder heller ikke grundlag for at betvivle, at radioen tilstræber, at alle udsendelser er rettet mod denne målgruppe. Nævnet finder imidlertid ikke, at disse forhold kan begrunde, at der helt bortses fra den sædvanlige overgrænse for omfanget af fonogramanvendelsen. I denne forbindelse skal særlig fremhæves, at det forhold, at også selve fonogramanvendelsen er målrettet, ikke kan anføres til støtte for et sådant resultat, idet det samme i mere eller mindre udpræget grad gælder for mange lokalradioer. Ved fastsættelsen af det vederlag, der skal betales til Gramex, kan der efter nævnets praksis ikke lægges vægt på radioens indtægtsforhold, ligesom nævnet ikke finder at kunne lægge vægt på den omstændighed, at radioen gennem sine informations- og servicemeddelelser utvivlsomt varetager en nyttig funktion set ud fra læreanstaltens og målgruppens synsvinkel.

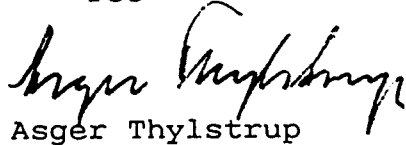
På baggrund af det anførte, og da det må lægges til grund, at radioens fonogramforbrug i gennemsnit væsentligt overstiger 50 % af sendetiden, finder nævnet, at der ikke foreligger tilstrækkeligt grundlag for at nedsætte radioens dækningsområde. De af radioen påberåbte rimelighedssynspunkter kan ikke føre til et andet resultat, hvorved bemærkes, at der alene er tale om, at den vil blive ligestillet med andre lokalradioer med sendetilladelse i Københavns og/eller Frederiksberg kommuner, for hvilke betingelserne for nedsættelse af dækningsområdet ikke er opfyldt. Det forhold, at Universitetsradioen i årene efter 1989, da radioen fik sendetilladelse i Københavns Kommune, fortsatte med at afregne på grundlag af et dækningsområde på 50.000 indbyggere, uden at Gramex gjorde indsigelse herimod, giver ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at Gramex har accepteret dette dækningsområde på en sådan måde, at organisationen er afskåret fra at forlange en ændring gennemført med virkning for fremtiden. I overensstemmelse med Gramex' påstand fastsættes dækningsområdet for Universitetsradioen herefter til 280.000 indbyggere.

Radioen har som nævnt i årene forud for sagens indbringelse

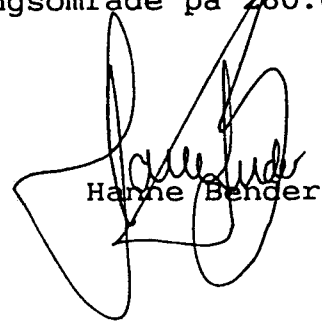
for nævnet afregnet på grundlag af et dækningsområde på 50.000 indbyggere, uden at Gramex gjorde indsigelse herimod. Under hensyn bl.a. hertil finder nævnet, at dette dækningsområde bør være gældende indtil den 31. december 1994, således at afregning på grundlag af et dækningsområde på 280.000 indbyggere først skal ske fra den 1. januar 1995.

Thi bestemmes:

Den indklagede lokalradio, Universitetsradioen, skal anerkende, at det vederlag, radioen i henhold til ophavsretslovens § 47 skal betale til klageren, Gramex, med virkning fra den 1. januar 1995 skal beregnes på grundlag af et dækningsområde på 280.000 indbyggere.

Asger Thylstrup

Peter Blok

Hanne Bender